

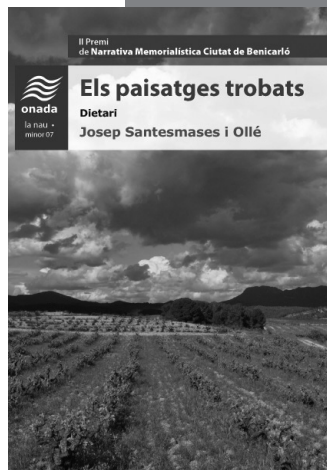
Els paisatges trobats

En el marc de les 14es Trobades Culturals Pirinenques celebrades a Santa Llocaia vaig tenir l'oportunitat de presentar el llibre *Els paisatges trobats* amb el qual un mes abans havia guanyat el premi de narrativa memorialística als premis literaris Ciutat de Benicarló. *Els paisatges trobats* és un dietari escrit entre el 3 de novembre de 2015 i el 19 de març de 2017, en el qual el paisatge humanitzat esdevé el protagonista principal de l'obra. El paisatge més proper –de Vila-rodona (Alt Camp) i d'altres indrets del seu entorn– i el paisatge que l'activitat del curs de la vida durant setze mesos i mig m'ha permès copsar. Una mirada davant l'evolució dels conreus, l'activitat agrària i el temps estacional. El coneixement i les preguntes que imposa el paisatge, les percepcions, les sensacions a flor de pell. El paisatge com a matèria de descripció, interpretació i reflexió lligada a la humanització del territori. La voluntat d'aprofundiment a partir de la mirada que sempre estira records, configura i reverteix en paisatges de tota mena. L'obra, en el fons, vol inserir en la quotidianitat dels paisatges que passen per la vida de cadascú la necessitat de contemplar-los tot generant reflexions, de sentir-los, de viure'ls com un valor en el compromís. Un dietari que tracta dels paisatges viscuts que de fet són els paisatges trobats.

Manuel Alonso, escriptor valencià, en una crítica publicada, apuntava bé el que com a autor crec que és l'esperit i l'objectiu dels textos que conformen el llibre: "Hi ha en Santesmases, a més d'una declarada voluntat de capturar l'essència del paisatge trobat o retrobat i oferir-nos-el en forma de proses de cuidada factura, amb un llenguatge ric i un tempo pausat, hi ha, dic, una necessitat d'obtenir respostes, deixar clares algunes qüestions, alguns matisos, així com plantejar preguntes que puguen provocar un diàleg amb el lector." Igualment, en aquest sentit, l'escriptor Jordi Llavina

Josep Santesmases
i Ollé, escriptor,
historiador i
president de la
CCEPC

afirmava: “El gran protagonista de l’obra de Santesmases és el país, la contrada, l’espectacle incessant que s’hi desplega: tot això es va abocant a aquestes pàgines amb una cadència morosa, fàcil de pair». I encara, el poeta David Castillo més poèticament asseverava: «És el testimoni serè d’un món aliè a la cultura urbana i la neurastènia de les ciutats, però una mirada compassiva a la terra i al cel, als núvols que passen”.

Un bon exemple d’això que ressaltava David Castillo probablement es troba en les entrades narratives de dies concrets que concerneixen indrets pirinencs o prepirinencs, sigui perquè s’han visitat en algun moment concret, sigui perquè s’han citat per haver estat divisats des d’altres llocs o cims. Potser l’exemple més paradigmàtic és l’anada al llogaret de Tornafort el dia 3 de gener de 2017 a boca de fosc, amb els llums de Nadal del campanar encesos i sense trobar ningú pels petits i costeruts carrers, ni veure finestres il·luminades darrere les quals s’observés activitat i presència. Una altra referència pirinenca que voldria remarcar és la de l’anterior edició de les Trobades Culturals Pirinètiques, la de Ceret. En la narració parlo de les primeres hores del dia de l’endemà, quan tot el moviment humà es començava a posar en marxa, vist des del balcó de l’hotel Des Arcades, quan el sol empenia el joc amb l’ombra dels plataners projectada a les façanes. O com el Canigó apareixia per damunt de les teulades, tot prenent en sol.

En les narracions descriptives apareixen indrets dels municipis d’Areny de Noguera, Canillo, Ceret, Encamp, el Pont de Montanyana, el Pont de Suert, Puigcerdà, Ribes de Freser, la Seu d’Urgell, Soriguera, Sort i Tremp. També s’esmenten els cims o les serres de l’Aneto, el Cadí, el Canigó, el Pedraforca, el Puigmal, Sant Alís, Sant Gervàs, o els rius Isàvena, la Noguera Pallaresa, la Noguera Ribagorçana, el Rigard. Llocs tots ells *trobats* sense cap afany de cercar particularitats paisatgístiques concretes, ni molt menys bel·leses estereotipades. Més aviat, remetre’ns a l’observació, dialogar amb el lloc concret tot formulant preguntes o manifestant opinions, sempre des del respecte de qui se sent forà al lloc que visita.

L’amic i poeta Antoni Prats en una ressenya publicada a la revista de literatura *L’Aiguadolç* feia referència a conceptes que a mi em semblen cabdals a l’hora de mirar els paisatges i els territoris. Escrivia: “Perquè –i ell n’està convençut– ‘per intentar entendre altres territoris, altres paisatges, cal tenir ben interioritzat el propi.’ Especialment colpidores són, al respecte, aquestes paraules que dedica a valorar el *paisatge viscut* com element indestriable de la identitat personal: ‘Som part momentània del territori, hereus de la condició de la humanització antiga i actual.’ O aquelles altres quan diu: ‘Tenir ben definit un lloc, un marc geogràfic per quedar-s’hi, per anar on sigui, o per anar i venir. Ser, estar i entendre a partir del lloc’”.

Cadascú té les seves maneres d’anar pel món, d’anar a veure el món. Hi ha, a més, qui el voldria veure sencer i d’altres que pensem que el que cal és *veure per poder entendre*. Mirar –i conèixer– primer les particularitats dels petits mons: on hem nascut, on vivim, on mantenim bona part de les nostres relacions socials. Mirar sabent que aquest –el que coneixem– no és el millor lloc malgrat sigui el més estimat. Mirar per adquirir un llenguatge, un abecedari propi, que ens permeti interpretar els altres llocs i territoris. I sobretot tenir

consciència que els llocs són sobretot de les persones que hi viuen, de les que hi tenen arrels, dels que construeixen el present i segurament en pateixen o en somnien el futur. Les crítiques o ressenyes serveixen per aprendre, per entendre a vegades la dimensió del que hom escriu, de quin concepte se'n té. Per afirmar o reafirmar els objectius i les maneres. Per copsar si el camí emprès és correcte. Personalment m'agrada la prosa clara, entenedora, sense recargolaments. Escriure amb ganes de fer-se entendre, amb el convenciment que la profunditat també pot ser diàfana. I la bellesa. Les persones que en diversos mitjans han parlat d'aquesta obra han mencionat Josep Pla, Josep Vallverdú, Miquel Pairoli, Artur Bladé, Sebastià Juan Arbó, Marià Villangómez, autors que admiro i que he llegit amb plaer. Per a mi se'ns dubte són el camí. Jordi Llavina, en una de les presentacions que hem fet, després de referenciar alguns dels autors esmentats que ell també admira manifestava: "A mi em fa l'efecte que la literatura de Josep Santesmases s'hi acostava." I d'això, que més que com un elogi ho assumeixo com una responsabilitat, n'estic content.